

Економічна сутність конкурентоспроможності підприємства та шляхи її підвищення

Демчук Н.І.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та банківської справи
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Донських А.С.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри маркетингу
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Ясинський В.М.

студент
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Статтю присвячено важливим питанням щодо визначення економічної сутності конкурентоспроможності підприємства, а також інноваційним шляхам її підвищення. Досліджено думки науковців стосовно визначення економічної сутності поняття «конкурентоспроможність». Розглянуто сутність конкуренції та конкурентної боротьби в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Визначено основні проблеми та перспективи на шляху підвищення конкурентоспроможності підприємства. Розглянуто класифікацію видів конкурентоспроможності залежно від визначених ознак.

Ключові слова: підприємство, конкурентоспроможність, класифікація, шляхи підвищення, інноваційні методи.

Демчук Н.И., Донских А.С., Ясинский В.М. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ПУТИ ЕЕ ПОВЫШЕНИЯ

Статья посвящена важным вопросам определения экономической сущности конкурентоспособности предприятия, а также инновационным путям ее повышения. Исследованы мысли ученых относительно определения экономической сущности понятия «конкурентоспособность». Рассмотрена сущность конкуренции и конкурентной борьбы в контексте обеспечения конкурентоспособности предприятия. Определены основные проблемы и перспективы на пути повышения конкурентоспособности предприятия. Рассмотрена классификация видов конкурентоспособности в зависимости от определенных признаков.

Ключевые слова: предприятие, конкурентоспособность, классификация, пути повышения, инновационные методы.

Demchuk N.I., Donskykh A.S., Yasinskiy V.M. ECONOMIC SATISFACTION OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE AND WAYS OF ITS INCREASES

The article is devoted to important issues concerning the definition of the economic essence of the enterprise's competitiveness, as well as innovative ways of improving it. The researches of the scientists concerning the definition of the economic essence of the concept of «competitiveness» are researched. The essence of competition and competitive struggle in the context of ensuring the competitiveness of the enterprise is considered. The main problems and perspectives on improving the competitiveness of the enterprise are determined. The article deals with the classification of types of competitiveness, depending on the identified features.

Keywords: enterprise, competitiveness, classification, ways of improvement, innovative methods.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У кризових умовах господарювання серед вітчизняних підприємств спостерігається посилення конкуренції, яка притаманна підприємствам усіх без винятку галузей економіки. Поява і розвиток великої кількості господарюючих суб'єктів є наслідками активних ринкових перетворень, така ситуація є сприятливою для посилення конкуренції між ними. У ринкових умовах господарювання вітчиз-

няні підприємства змушені конкурувати не лише на внутрішньому ринку, а й на зовнішньому. Ключовими перешкодами на шляху до підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є неспроможність до конкурентної боротьби за збільшення власної питомої ваги на внутрішньому і зовнішньому ринках, недостатній рівень розвитку маркетингу та ризик стосовно прийняття управлінських рішень. Ураховуючи вищенаведене,

актуальною є проблема стосовно визначення економічної сутності конкурентоспроможності підприємства та розроблення ефективних заходів щодо її підвищення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику економічної сутності конкурентоспроможності підприємства та розроблення дієвих шляхів її поліпшення у своїх працях вивчали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: А. Сміт, Й. Шумпетер, О.Є. Кузьмін, І.О. Журба, Ю.М. Коляденко, В.І. Довбенко, Ю.О. Литвинова, І.Ф. Кошелупов та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток підприємства в напрямі зміцнення конкурентоспроможних позицій висуває перед ними певні вимоги. Актуальності в таких умовах набуває створення конкурентоспроможного колективу фахівців та надання їм відповідних соціальних та робочих умов, адже ефективно підвищення конкурентоспроможності підприємства має орієнтуватися також на розвиток економіки України у цілому. Отже, дослідження економічної сутності конкурентоспроможності підприємства та пошук шляхів її підвищення потребують подальших ґрунтовних наукових досліджень та практичних рекомендацій, і така необхідність пояснює вибір тематики даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні економічної сутності конкурентоспроможності підприємства та пошуку ефективних шляхів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є актуальною проблемою їх власників, адже в умовах кризи конкурентна боротьба швидко набирає обертів. За умов відсутності постійного моніторингу та аналізу рівня конкурентоспроможного потенціалу, визначення факторів, що унеможливають ріст конкурентоспроможності підприємства, менеджери підприємств зменшують можливість підприємства брати участь у конкурентній боротьбі на ринку.

Аналізуючи праці вітчизняних та зарубіжних науковців у контексті визначення економічної сутності категорії «конкурентоспроможність», зауважимо, що А. Сміт пов'язував конкуренцію з парним, без змови, суперництвом, що відбувається між продавцями/покупцями за найбільш вигідні умови продажу товару. При цьому основним методом конкурентної боротьби він уважав зміни цін [1, с. 102].

Й. Шумпетер визначав конкуренцію як суперництво старого з новим. Нововведення скептично приймає ринок, але якщо новатору вдається їх здійснити, саме механізм конкуренції витісняє з ринку підприємства, що використовують старі технології [2, с. 160].

Досліджуючи сутність поняття «конкуренція», розглянемо Закон України «Про захист економічної конкуренції», який пояснює термін «економічна конкуренція (конкуренція)» як змагання між суб'єктами господарювання для здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [3]. Зауважимо, що цей Закон не надає пояснення економічної сутності поняттю «конкурентоспроможність».

О.Є. Кузьмін визначає сутність категорії «конкурентоспроможність» як сукупність важелів і способів впливу на сфери створення й реалізації конкурентоспроможних товарів, цілі та відповідальність суб'єктів господарювання, що реалізуються за допомогою сукупності управлінських засобів [4, с. 102].

Конкурентоспроможність також трактують із позиції менеджменту як спрямовану на формування, розвиток та реалізацію конкурентних переваг та забезпечення життєдіяльності цього суб'єкта економічної діяльності.

Класифікацію видів конкурентоспроможності залежно від визначених ознак наведено на рис. 1.

Узагальнюючи вищенаведені погляди вчених-економістів стосовно визначення економічної сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства», зауважимо, що це поняття є надзвичайно складним та не має єдиної визначеної характеристики. Проблематика в конкретизації поняття «конкурентоспроможність підприємства» виходить із його особливостей, які були виділені в сучасній економічній літературі різними вченими.

У сучасних умовах виділяють чотири основні рівні конкурентоспроможності підприємства, а саме:

– перший рівень: зусилля спрямовані лише на випуск продукції, потреби споживача не враховуються;

– другий рівень: прагнення до відповідності продукції підприємства стандартам, які були встановлені конкурентами;

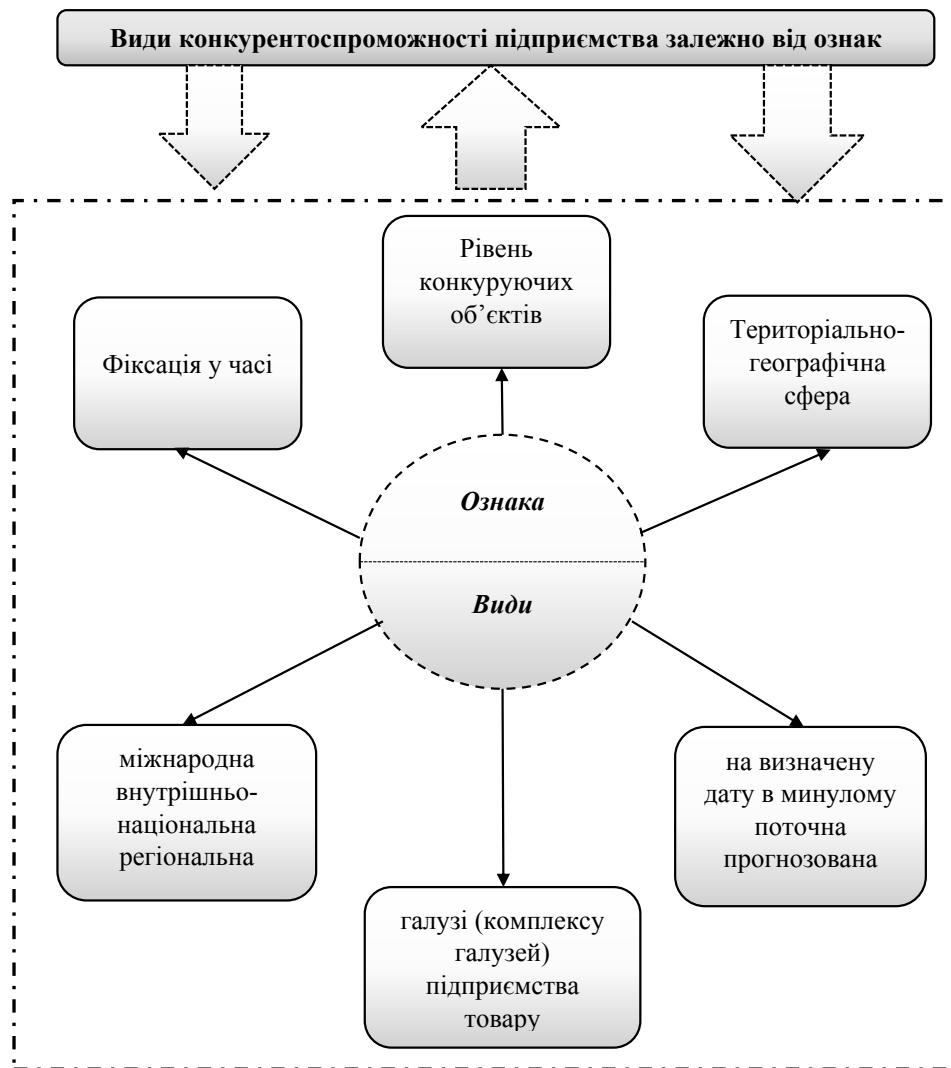

Рис. 1. Класифікація видів конкурентоспроможності залежно від визначених ознак

Джерело: сформовано автором на основі [5]

– третій рівень: ігнорування стандартів конкурентів та поступове отримання переваг у галузі;

– четвертий рівень; успіх у конкурентній боротьбі забезпечує не виробництво, а управління, при цьому підприємство повністю стає «законодавцем моди» на даному ринку [6, с. 29].

Ключовими шляхами вирішення проблем, пов'язаних із підвищенням конкурентоспроможності підприємства, є: підвищення якості управління; вдосконалення зв'язків із зовнішнім середовищем; упровадження (проведення) стратегічного маркетингу «виходу» і «входу» організації; вдосконалення організації інноваційної діяльності; впровадження нових інформаційних технологій; упровадження нових фінансових і облікових техно-

логій; аналіз ресурсомісткості кожного товару за стадіями його життєвого циклу й упровадження ресурсозберігаючих технологій; підвищення організаційно-технічного рівня виробництва; розвиток логістики; розвиток тактичного маркетингу [7, с. 36].

Основними способами підвищення конкурентоспроможності підприємства є [8, с. 221]:

- ґрунтовне вивчення запитів споживачів та аналіз конкурентів;
- обґрунтована рекламна політика;
- створення нової продукції;
- поліпшення якісних характеристик продукції;
- модернізація обладнання;
- всебічне зниження витрат;
- вдосконалення обслуговування у процесі купівлі та післяпродажного сервісу та ін.

Конкурентні умови господарювання вимагають від підприємств запровадження у виробництво інноваційних процесів і технологій, які дадуть змогу зменшити витрати на виробництво. Своєю чергою, вони підвищуватимуть якість товару і завойовуватимуть нових споживачів на ринку, результатом таких дій є збільшення прибутку. В умовах конкуренції завжди проявляється конкурентоспроможність, причому на різних рівнях, які необхідно враховувати під час управління нею.

Висновки з цього дослідження. Дослідження економічної сутності конкурентоспроможності підприємств свідчить про те, що її підвищення в кризових умовах господарювання є складним, але вкрай важливим

процесом. Для забезпечення достатнього рівня своєї конкурентоспроможності вітчизняні підприємства потребують передусім значних фінансових ресурсів, а також логічних та послідовних управлінських рішень із боку керівництва. Отже, проведене дослідження доводить те, що конкурентоспроможність підприємства є складним багатоаспектним поняттям, що характеризує суперництво, боротьбу за досягнення вищих результатів, отримання конкурентних переваг шляхом ефективного використання всіх наявних ресурсів, виготовлення і реалізацію конкурентоспроможної продукції та отримання прибутку від ведення ефективної господарської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 432 с.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
3. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р. № 2210 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
4. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : [навч. посіб. для студ. спец. «Міжнародна економіка»] / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. – Львів : Компакт-ЛВ, 2005. – 304 с.
5. Журба І.О. Сутність і значення конкурентоспроможності підприємства / І.О. Журба, Ю.М. Коляденко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
6. Довбенко В.І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за умов глобалізації / В.І. Довбенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 6(35). – С. 29–35.
7. Литвинова Ю.О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах / Ю.О. Литвинова // Управління розвитком. – 2012. – № 9. – С. 35–37.
8. Кошелупов І.Ф. Програми підвищення конкурентоспроможності організацій/ І.Ф. Кошелупов // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 1(44). – С. 219–225.